N°. 33. **DE GRONDWET.** 1853.

VERSCHIJNT
Alle dagen, behalve Zon- en Feestdagen.

PRIJS DER ADVERTENTIEN:
Van één tot zes regels . . . . ƒ 1.00.
Voor elken regel meer . . . . „ 0.15.
Behalve de 35 cts. zegelgeld.

MAANDAG 4 JULIJ.

UITGEVERS-DIRECTEUREN:
JOH. NOMAN en ZOON, te 's Gravenhage.
Brieven **franco** aan het Bureau **De Grondwet.**
Jan Hendrikstraat, nº. 259.

ABONNEMENTSPRIJS:
Voor 's Gravenhage per 3 maanden . . . . ƒ [illegible]
Voor de overige steden des Rijks . . . . . „ [illegible]

Hoofd-Bureau voor Ned. Oost-Indie:
W. J. VAN HAREN NOMAN, te Batavia.
Prijs franco per Landmail voor Java en buitenbezittingen, per jaar, met vooruitbetaling bij het nemen van het abonnement ƒ 60; Ned. Cour.

Wetsontwerp tot regeling van het toezigt op de onderscheidene kerkgenootschappen.

Het wets-ontwerp, regelende het toezigt op de onderscheidene kerkgenootschappen, is van den navolgenden inhoud:

Wij WILLEM III, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het noodzakelijk is, wettelijke bepalingen vast te stellen ter uitvoering van onderscheidene voorschriften van het VIde hoofdstuk der Grondwet en ter vervanging van op dit onderwerp bestaande verordeningen, opdat Wij gelijke bescherming aan alle kerkgenootschappen in het Rijk kunnen verleenen, en waken, dat zij zich houden binnen de palen van gehoorzaamheid aan de wetten van den Staat;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Art. 1. Aan de onderscheidene kerkgenootschappen wordt volkomene vrijheid gelaten, zich met betrekking tot alles, wat hunne godsdienst en de uitoefening daarvan in hunnen eigenen boezem betreft, te organiseren onder verpligting om Ons dadelijk van hunne organisatie volledige kennis te geven en Onze goedkeuring te vragen op zoodanige bepalingen, waarvan de uitvoering niet zonder medewerking van het Staatsgezag kan plaats hebben.

Art. 2. Wij behouden Ons voor, van de bedienaren der openbare godsdienst, die vóór, bij of na de aanvaarding hunner bediening eenen eed of belofte afgelegd hebben, welke door Ons bedenkelijk voor de veiligheid van het Rijk of voor de openbare orde en rust wordt geoordeeld, te vorderen den eed van getrouwheid aan Ons en gehoorzaamheid aan de wetten van den Staat, af te leggen binnen den termijn door Ons te bepalen, in handen van Onze commissarissen in de provinciën, of tot het afnemen daarvan door ons gemagtigd.

Art. 3. Vreemdelingen worden tot het bedienen van de openbare godsdienst niet toegelaten, dan na daartoe Onze toestemming te hebben verkregen.

Art. 4. De titulaturen in de kerkgenootschappen aan de bedienaren der openbare godsdienst toegekend, geven noch ten opzigte van het wereldlijk gezag, noch ten opzigte van andere kerkgenootschappen, eenige aanspraak, rang of voorregt.

In de aanraking met het wereldlijk gezag worden die titulaturen alleen gebezigd na vermelding van den geslachtnaam der titularissen.

Art. 5. De ter aanwijzing van kerkelijk gebied door kerkgenootschappen gebezigde namen van provincien of gemeenten worden slechts als van kerkelijken aard beschouwd en hebben geen verder gevolg.

Art. 6. Zetels of standplaatsen van bedienaren der openbare godsdienst of van vergaderingen, kerkgenootschappen vertegenwoordigende, worden niet opgerigt, aangewezen of veranderd, dan nadat Wij in het belang der openbare orde en rust de geschiktheid der plaats beoordeeld en erkend hebben.

Wij behouden Ons voor, in hetzelfde belang omtrent de al of niet geschiktheid dier zetels of standplaatsen, welke zonder Onze goedkeuring na den 3den November 1848 mogten zijn opgerigt, aangewezen of veranderd, uitspraak te doen binnen het jaar, volgende op het in werking brengen dezer wet.

Alvorens echter krachtens dit artikel eenige beslissing te nemen, wordt de Raad van State gehoord.

Art. 7. De bedienaren der openbare godsdienst dragen het gewaad voor kerkelijke plegtigheden of bij de uitoefening van de openbare godsdienst in hun kerkgenootschap voorgeschreven, niet dan binnen gebouwen en besloten plaatsen of dáár waar de openbare godsdienstoefening naar het 2de lid van art. 167 der Grondwet is toegelaten.

Art. 8. Elke oprigting van een gebouw tot uitoefening van de openbare godsdienst, vereischt in het belang der openbare orde en rust een onderzoek omtrent de plaats van vestiging in de gemeente.

Voor dat de oprigting wordt toegelaten zal, na verhoor der plaatselijke besturen, daaromtrent door Ons worden beslist.

Wanneer Onze goedkeuring niet gevraagd of geweigerd is, kan de opruiming door Ons voor rekening der stichters worden gelast.

Art. 9. Het klokkengelui tot viering van kerkelijke plegtigheden of om de ingezetenen tot de godsdienstoefening op te roepen, wordt in gemeenten, waar kerken van meer dan één kerkgenootschap zijn, niet toegelaten, dan met toestemming van Onzen commissaris in de provincie.

Klokkengelui tot andere einden heeft geene plaats dan met vergunning der plaatselijke politie.

Art. 10. De bedienaar der openbare godsdienst, die aan deze wet of aan de bevelen, door Ons uit kracht daarvan uitgevaardigd, niet voldoet, hare voorschriften overtreedt, of elders dan art. 167 der Grondwet toelaat de openbare godsdienst uitoefent, wordt verklaard: «*in strijd met de wet te hebben gehandeld*» en veroordeeld in de kosten.

Art. 11. De officieren van justitie bij de arrondissements-regtbanken eischen de beklaagde, behoorlijk gedagvaard, voor de regtbank ter burgerlijke teregtzitting, de toepassing van het voorgaand artikel.

Geene vervolging kan door hen worden ingesteld dan op magtiging van den Procureur-Generaal onder wiens bevelen zij staan.

Art. 12. Van het vonnis wordt appel, van het arrest cassatie toegelaten.

Art. 13. De behandeling der zaak heeft in eersten aanleg en hooger beroep plaats met geslotene deuren, de gedaagde kan zich door een raadsman doen bijstaan.

Art. 14. De bedienaar der openbare godsdienst die, na eene eerste veroordeeling, andermaal wordt verklaard in strijd met de wet te hebben gehandeld, wordt bij hetzelfde vonnis ontzet van de regten, opgenoemd in art. 42 van het Strafwetboek voor den tijd van drie tot tien jaren.

Bij derde of latere veroordeeling wordt de overtreder daarenboven tot gevangenisstraf van minstens zes maanden en hoogstens twee jaren veroordeeld.

Art. 15. De regtsgedingen krachtens het voorgaand artikel, ter zake van herhaalde overtreding gevoerd, worden op de gewone wijze voor den gewonen regter behandeld.

Art. 16. Bij het in werking komen dezer wet zijn, behoudens de bepalingen der wetten en reglementen, bedoeld in art. 167 der Grondwet, afgeschaft de wet van 18 Germinal, jaar X, en alle andere met de tegenwoordige wet strijdige bepalingen.

Lasten en bevelen enz.

(Deze wet is reeds gisteren in een groot gedeelte onzer oplage, opgenomen.)

Memorie van Toelichting.

De verhouding van den Staat tot de Kerk, meer bepaaldelijk het regt van den Staat om zoodanige verordeningen ten opzigte van de openbare godsdienst te maken, dat botsing voorgekomen en orde en rust gehandhaafd worden, is eene aangelegenheid wel van teederen aard, doch welker regeling in de hoofdpunten eene behoefte is, niet van het oogenblik alleen, maar door bevoegde beoordeelaars sedert geruimen tijd als wenschelijk en noodzakelijk beschouwd.

De tegenwoordige wets-voordragt heeft ten doel, aan die behoefte, dáár waar zulks oirbaar en noodig scheen, te voldoen.

Het toezigt van den Staat op de openbare godsdienstoefening is, op meer dan één punt, ten aanzien van één of meerdere kerkgenootschappen, tot een onderwerp van twijfel en onzekerheid geworden.

Die toestand mag niet worden bestendigd.

Zoo van de zijde der kerkgenootschappen, met onbepaalde vrijheid, vroegere instellingen door andere worden vervangen en nieuwe worden vastgesteld, moet ook van de andere zijde worden bepaald, wat de Staat kan eischen en verbieden ten aanzien van de openbare werking dier instellingen naar buiten, opdat de Regering in staat zij gevaarlijke wrijving voor te komen, orde en rust te bewaren en de verpligting des Konings, om alle kerkgenootschappen te houden binnen de palen van gehoorzaamheid aan de wetten van den Staat, door verwerping der bestaande wettelijke regeling zonder vervanging, geen ijdel en nutteloos voorschrift worde.

Na rijp beraad en naauwkeurig onderzoek, heeft de Regering zich verpligt geacht de medewerking der Staten-Generaal, door het aanbieden der tegenwoordige wets-voordragt, in te roepen, ten einde door de wetgevende magt aan elken staat van twijfel een einde kome.

Zonder tusschenkomst van den wetgever kan dit niet wel geschieden. Wel is waar zijn de regten en verpligtingen des Konings, als grondwettig hoofd der uitvoerende magt, met opzigt tot de Kerk, onmiskenbaar en in de artt. 164 en volgende der Grondwet, bepaaldelijk in art. 169, gehuldigd. Maar alle deze grondwettige bepalingen moeten leven en kracht ontvangen uit staatswetten, bereids gemaakt of nog te maken.

Zoodanige wetten ontbraken dan ook niet, maar de voornaamste derzelve [illegible] zigt, en hare toepassing [illegible] achtig geworden.

De Regering heeft hier het oog op de wet van 18 Germinal jaar X., *relative à l'organisation des cultes*, waarbij eensdeels het concordaat tusschen Zijne Heiligheid Pius VII en de Fransche Republiek tot wet van den Staat werd verklaard, anderdeels voor niet-Roomsche kerkgenootschappen een zeker aantal organieke bepalingen werden gemaakt.

Wat met deze wet is voorgevallen verdient een zeer opzettelijk onderzoek, omdat zij, naar het inzien der Regering, niet eigenmagtig kan worden op zijde gelegd, en haar aanzijn alléén reeds eene wettelijke regeling van het onderwerp vordert.

De wet van 18 Germinal jaar X, ofschoon slechts in een klein gedeelte van het Koningrijk der Nederlanden geheel uitgevoerd, had kracht van wet voor het geheele Rijk.

Een deel van het tegenwoordig Koningrijk, met name Limburg, het voormalig 4de en 5de district van Zeeland, bevond zich reeds onder de Fransche heerschappij, toen in 1802 die wet tot stand kwam. Zij is daar geheel uitgevoerd en zeker ten opzigte der organieke artikelen in volle kracht gebleven.

Bij decreet van 22 Junij 1810 werd zij ingevoerd in de weinige maanden te voren aan Frankrijk afgestane departementen van de monden van den Rhijn en de Schelde en het arrondissement van Breda.

Bij decreet van 18 October 1810 werd ten aanzien der overige gewesten van het gesloopte Koningrijk Holland in art. 206 wel is waar bepaald: «l'organisation du clergé «Catholique et du clergé Protestant, actuellement existants, «est maintenue»; doch deze bepaling gold in haren geheelen omvang slechts korten tijd.

Bij decreet van 6 Januarij 1811 toch werden ook «dans «les sept nouveaux départements, formés du territoire de «la ci-devant Hollande» uitvoerbaar verklaard de wetten, reglementen en decreten, «dont l'exécution dans les dépar«tements des Bouches du Rhin et des Bouches de l'Escaut a «été ordonnée par Nos décrets des 22 Juin et 9 Novembre «1810.»

Onder de wetten nu bij decreet van 22 Junij 1810 uitvoerbaar verklaard, behoort, gelijk hierboven reeds herinnerd werd, de bedoelde wet van 18 Germinal jaar X, welke derhalve sedert en door het decreet van 6 Januarij 1811 regtsgeldig is geworden voor al de gewesten, welke deel uitmaken van het tegenwoordig Koningrijk, voor zooverre zij dit niet reeds was, hetzij sedert het tijdstip harer afkondiging, hetzij ingevolge het decreet van 22 Junij 1810.

De organisatie der geestelijkheid bleef wel, krachtens het voorbehoud, te vinden in het decreet van 6 Jan. 1811, nog achterwege, maar de wetsbepalingen betreffende de uitoefening van de openbare godsdienst waren ingevoerd en verbindend.

Het 2de additionele artikel der Grondwet van 1815, het 3de van die van 1848 hebben de aldus hier te lande ingevoerde Fransche wet gehandhaafd.

Het concordaat van 1827 heeft die regtsgeldigheid niet verzwakt, maar veeleer versterkt, door in art. 1 de toepassing (application) van het in de noordelijke provinciën van het toenmalig Koningrijk wel ingevoerde, maar slechts gedeeltelijk uitgevoerde concordaat van 1801 te waarborgen.

De uitvoering van het concordaat van 1801 was in de noordelijke provinciën steeds onvolkomen, en moest dit uit haren aard zijn, zoolang niet het 59ste van de organieke artikelen der Wet van 18 Germinal, jaar X, en het daarbij behoorend tableau was aangevuld en voor toepassing hier te lande vatbaar gemaakt.

Daarop doelde art. 8 van het concordaat van Fontainebleau, den 13den Februarij 1813 tot stand gekomen, en kort daarna door Z. H. den Paus weder ingetrokken.

Had eene vestiging van bisschoppen hier te lande nog geene plaats, heeft zij tot nog toe op geene wettige wijze tot stand kunnen komen, hierdoor wordt de regtsgeldigheid der wet van 18 Germinal jaar X niet verminderd noch hare uitvoering, voor zooveel de mogelijkheid bestond, op andere punten belemmerd.

Steeds werd, bijv., het art. 45 der organieke [illegible] ook in de noordelijke provinciën van het [illegible] rijk, en, na de afscheiding van België, [illegible] der Nederlanden, door de Regering [illegible]

Steeds werd art. 1 als verbindend [illegible] dat het in 1848 noodig [illegible] Grondwet op te nemen [illegible] Regering in eene nota, In datzelfde jaar [illegible] antwoording op het verslag gevoegd bij hare Memorie [illegible]

der Tweede Kamer over de wets-voordragten tot herziening der Grondwet, dat tot de wet [illegible] 2de lid der Grondwet bedoeld, met name [illegible] de wet van 18 Germinal jaar X; eene verklaring die geene wederspraak uitlokte.

Dat gedeelte der wet van het jaar X, [illegible] belangen der Hervormde kerken betrof, bleef buiten aanwerking, [illegible] in 1816 en latere jaren de Protestantsche en Luthersche kerkgenootschappen hunne eigene inrigting erlangden in gemeen overleg met den Koning.

In hoeverre dit destijds geschiedde op grond der woorden: sans préjudice des modifications particulières, qui ont été ou seront par Nous apportées pour ces mêmes départements, voorkomende in meergemeld decreet van 6 Januarij 1811, dan wel zijn oorsprong ontleende aan dezelfde regtsbeschouwingen, welke leidden tot eene afwijking in vrijgevigen zin van art. 44 der wet van 18 Germinal jaar X bij een Koninklijk besluit van 20 Junij 1825, n°. 116, behoeft hier niet opzettelijk te worden overwogen.

Zeker is het intusschen, dat ten aanzien der Roomsch-Katholijke kerk hier te lande, noch ten gevolge van eigene, inwendige organisatie onder goedkeuring des Konings, noch ten gevolge van latere overeenkomsten met den Pausselijken Stoel, veranderde bepalingen zijn ingevoerd, en dat derhalve hoe men ook gelieve te denken over hetgeen in 1816 en volgende jaren ten aanzien der Hervormde Kerken plaats greep, de wet van 18 Germinal jaar X alsnog de eenige verordening is, welke als organieke wet voor de Roomsch-katholijke kerk hier te lande regtsgeldig, voor dadelijke toepassing, immers gedeeltelijk, vatbaar is, en als wet, naar het inzien der Regering, zonder de tusschenkomst der wetgevende magt, niet wel kan worden ingetrokken.

In de *tweede* plaats moet de Regering wijzen op het concordaat van 1827, afgekondigd bij Koninklijk besluit van 2 October 1827, (*Staatsblad* n°. 41).

Bij deze overeenkomst wordt het wettig bestaan van de wet van 18 Germinal jaar X erkend, want zij wordt niet in de noordelijke provinciën ingevoerd, maar op dezelve slechts toegepast.

Stelt men nu intusschen dat concordaat van 1827 ter zijde, dan blijft men in den toestand waarin men bevorens was, een toestand, welke dan ook tot nu toe is gehandhaafd, dat die organieke bepalingen, welke niet door latere voorschriften waren vervallen, als daar is bepaaldelijk art. 45 der wet van 18 Germinal jaar X, hier te lande kracht van wet hadden en niet zonder tusschenkomst der Staten-Generaal krachteloos kunnen worden gemaakt.

De Regering ten minste acht zich niet bevoegd om eene wet, al ware zij slechts ten opzigte van één enkel artikel of ten opzigte van een gedeelte van het Rijk van kracht gebleven, als vervallen voorbij te gaan.

Maar ook al konde zij dit, des neen, ten opzigte der wet van 18 Germinal jaar X en van andere bepalingen, waarin [illegible] erkennen dat veel van de staatswetten, die het toezigt op de kerkgenootschappen verzekerden, was verlamd en twijfelachtig geworden, het zou slechts de noodzakelijkheid eener wet als de onderhavige bewijzen. In een land waar zoo verschillende kerkgenootschappen bestaan, moeten er wetten zijn binnen welker palen de Koning hen kan houden. Dit wil ook de Grondwet, zal het voorschrift van art. 169 dier wet niet zonder gevolg noch doel blijven, en het voorbehoud in de artt. 164 en 167, ter bescherming der maatschappij en tot bewaring van orde en rust, niet zijn een ijdele klank.

Er is alzoo eene wet noodig om de wet van 18 Germinal jaar X af te schaffen; er is eene wet noodig omdat er twijfel kan bestaan waar en in hoe ver die wet nog werkt; er is eene wet noodig omdat de organieke bepalingen dier wet niet passen op het beginsel van vrije Godsdienst-belijdenis door de Grondwet gevestigd; en er is vooral eene wet noodig omdat de Grondwet die vrijheid alleen wil behoudens orde en verantwoordelijkheid en alzoo behoudens regelen en voorschriften, waardoor botsing wordt voorgekomen en de Koning wordt in staat gesteld orde en rust te bewaren.

Wat nu betreft het aangeboden wets-ontwerp, zoo zijn daarin als hoofdbeginselen aangenomen gelijke regten en gelijke bescherming van alle kerkgenootschappen, vrijheid van inwendige organisatie, maar bekendheid daarmede bij de Regering en regt tot het vragen van waarborgen voor veiligheid, orde en rust en voorzorgen tegen stoornis daarvan. Het doel der wet is de zorg, dat de burgerlijke maatschappij geen schade lijde door de vrije belijdenis van ieders godsdienstige meening. De toelichting der artikelen zal dit aantoonen.

Art. 1. Het erkent eensdeels een regt, dat ieder kerkgenootschap in Nederland heeft, om namelijk zich naar eigene leer en beginselen te ontwikkelen en te organiseren, maar het schrijft tevens voor, dat die organisatien ter kennisse des Konings worden gebragt, ten einde Hij in de gelegenheid zij een wakend oog te houden en te zorgen, dat de orde gehandhaafd worde en de rust ongestoord blijve. Daarbij ontneemt het alle waarde aan voorschriften, waarbij, zonder goedkeuring des Konings, over de medewerking van het staatsgezag is beschikt.

Art. 2. Het is eene bekende zaak, dat sommige bedienaren van de godsdienst beloften doen of eeden zweeren, welke voor meer dan ééne uitlegging vatbaar zijn, en waarvan de woorden moeijelijk in eenen anderen dan voor de veiligheid bedenkelijken zin kunnen worden opgevat.

Om de Natie gerust te stellen en alle verdenking van de bedienaren der openbare godsdienst af te weren, heeft de Koning zich voorbehouden van hen die naar Zijn oordeel zoodanige bedenkelijke eeden of beloften hebben gedaan, te vorderen een eed van trouw aan Hem en gehoorzaamheid aan de wetten van den Staat.

Art. 3. Vreemdelingen, hier gewoonlijk zonder betrekkingen, zonder belang [illegible] zonder vaderlandsch gevoel, kunnen niet zonder gevaar toegelaten worden om openbaar van een bijna onschendbaar standpunt het woord te voeren.

Om hen tot het bedienen van de openbare godsdienst toe te laten, moet de Regering de verzekering hebben, dat zij waarborgen tegen uitspattingen opleveren.

Art. 4. 1ste lid. Met het oog op art. [illegible] der Grondwet is het noodig deze waarheid te doen vereenigen in de wet.

Zij snijdt elke vordering, op grond van vermeenden voorrang, in de toestand af van de geestelijkheid tegenover de burgerlijke overheid, en tevens van de geestelijkheid der verschillende kerkgenootschappen onderling.

Naijver en twist worden daardoor vermeden, zoowel als verheffing, al zij het slechts in schijn, van de eene gezindheid boven de andere.

2de lid. Deze bepaling heeft nog een bijzonderen grond aan het kerkelijk staatsregt ontleend. Er kan in den boezem van een kerkgenootschap zelf verschil zijn over de vraag: wie de eigenlijke titularis is; eene vraag, die door de wereldlijke overheid niet wel kan worden uitgemaakt zonder in sacra zich te mengen. Gaat de titulatuur vergezeld van den geslachtnaam van den titularis, de vraag blijft voor den Staat onaangeroerd.

Art. 5. Ook deze bepaling is eene waarheid die, ter vermijding van verkeerde gevolgtrekking van de zijde der Kerk, niet overbodig te achten is.

Art. 6. Handhaving van rust en orde, die groote en dikwerf moeijelijke taak van de uitvoerende magt, maakt dit artikel noodzakelijk, dat overigens zijnen grond vindt in artt. 164 en 167 der Grondwet en in de meergemelde verpligting der Kroon tot het houden van toezigt op de kerkgenootschappen en over hunne organisatie, voor zooverre die naar buiten werkt en hen in onmiddelijke aanraking brengt met den Staat.

Dat de vestiging of verandering van zetels en standplaatsen der bedienaren van de godsdienst, alom, waar men dit zoude goedvinden, een onderwerp van zuiver kerkelijken aard is, kan evenmin worden toegegeven, als dat het vestigen van een kerkgebouw op eene voor de rust eener gemeente ongeschikte plaats, van zuiver kerkelijken aard zoude zijn. Hetgeen omtrent de standplaatsen der hoogere geestelijkheid in de meeste concordaten tusschen den Pauselijken Stoel en de Staten van Europa is overeengekomen, of, *in gemeen overleg met dezen laatsten*, in de bullen van afkondiging dier concordaten veelal wordt vastgesteld, bewijst ten allen overvloede duidelijk, dat het hier geen onderwerp van uitsluitend kerkelijken aard geldt.

De Regering is van oordeel, dat naar de beginselen der Grondwet geene zetels of standplaatsen zonder een voorloopig onderzoek van Staatswege naar de geschiktheid der plaats konden worden opgerigt of aangewezen, en dat het belang van orde en rust vordert, dat daarover, voor zoover geene [illegible] kan worden gedaan. Zij heeft echter geoordeeld dat dit onderzoek niet hooger dan tot de afkondiging der gewijzigde Grondwet moest opklimmen en binnen eenen betrekkelijk korten termijn oplossing moest vinden, opdat de staat van onzekerheid niet te ver worde uitgebreid en van korten duur zij.

Art. 7. Het art. 167 der Grondwet heeft hier tot leiddraad gestrekt.

Elk vertoon van kerkgewaden is onnoodig op iedere andere dan op die plaats, waar de openbare godsdienst wordt uitgeoefend en geoorloofd is.

Zoodanig vertoon is niet alleen voor de vrije uitoefening der godsdienst onnoodig; het is tevens niet wenschelijk onder eene bevolking als die van Nederland, waar zoo onderscheidene gezindheden elkander iederen dag ontmoeten onder gelijke bescherming van allen door den Staat.

De Regering heeft intusschen hier slechts op het oog het eigenlijk kerkelijk gewaad, en geenszins hetgeen de bedienaren der openbare godsdienst buiten de kerken, in het dagelijksch leven gewoon zijn te dragen.

Art. 8. Ook dan, wanneer tot het oprigten van een kerkgebouw in eene gemeente is besloten, blijft nog de vraag, of de uitgekozene localiteit wel geschikt is in het belang van orde en rust. Zoo zoude het weinig raadzaam zijn, kerkgebouwen van verschillende kerkgenootschappen naast elkander te plaatsen, of daarvoor plaatsen in te nemen waaraan geschiedkundige herinneringen waren verbonden, waarop het grootste deel der gemeente grooten prijs stelde. Deze en meer niet te voorziene omstandigheden eischen ook hier een onderzoek naar de geschiktheid der plaats.

Art. 9. Ook dit uitwendig kerkgebruik, dat bovendien alles behalve algemeen wordt in acht genomen, is in den regel onnoodig, gedurende de kerkdiensten der verschillende gezindheden niet zelden hinderlijk, en aanleiding gevende tot verwarring.

Op sommige plaatsen echter kan het nuttig zijn, op andere kan het de nadeelen hier opgenoemd missen, en aan de gemeente aangenaam zijn; dan kan de toestemming er toe worden verkregen.

Het laatste lid des artikels ziet op de gevallen van brand, watersnood en andere omstandigheden van buitengewonen aard. Daaromtrent beslist de plaatselijke politie naar gelang van zaken.

Artt. 10 en 11. Bij eene eerste overtreding is het voldoende en meest aan de overtreding en den stand des overtreders passend geoordeeld, door den regter ten aanzien van dezen te doen verklaren, dat hij heeft gehandeld *in strijd met de wet*.

Deze soort van censuur schijnt doelmatig als straf en als waarschuwing voor de toekomst tevens.

Gaat echter eenige geestelijke voort met de wet of art. 167 der Grondwet voor niets te achten en te overtreden, dan zijn strenge maatregelen noodzakelijk.

Bij eene eerste herhaling wordt hij ontzet van de regten in art. 42 van het Wetboek van Strafregt opgenoemd, en regten zich die halve van de censuur, die ook dan wordt uitgesproken, gevolgen voor het burgerlijk leven, welke eene wezenlijke verzwaring van straf daarstellen.

Bij derde of latere veroordeeling, acht de Regering het raadzaam dien voortdurenden staat van tegenstand tegen 's lands wetten op meer krachtige wijze en wel door gevangenisstraf te bedwingen.

Artt. 11 en volgende. Als regel van bevoegdheid was de bepaling noodig, welk regterlijk collegie in eersten aanleg van de overtreding zal kennis nemen. De arrondissements-regtbanken schenen daartoe als van zelf aangewezen.

Het onderzoek ter teregtzitting zal bij eene eerste overtreding plaats hebben, overeenkomstig art. 854 van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering.

Ten einde bovendien den geestelijken overtreder alsdan aan de onaangenaamheden eener openbare teregtstelling niet bloot te stellen, ook ten einde aan, onder sommige omstandigheden mogelijke spanning der gemoederen in eene gemeente geen voedsel te geven, wordt de zaak in eersten aanleg en in hooger beroep behandeld met gesloten deuren.

Bij eene tweede of latere overtreding wordt de zaak als een gewoon strafgeding voor den correctionelen regter, kamer van strafzaken, behandeld.

De tegemoetkoming, liggende in het beregten der overtreding overeenkomstig art. 854 Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering, schijnt geen vereischte met opzigt tot hen, die, voor eene eerste waarschuwing doof, hunne overtreding herhalen.

Het toezigt, den procureurs-generaal, in het laatste lid van art. 11 opgedragen, is een waarborg te meer voor de eenheid en voorzigtigheid in het handhaven der wet.

De Raad van Ministers,
VAN HALL,
Tijdelijk Voorzitter.

Nederlanderachtigheden en Groenlanisme.

De *lieftaligheid* van den *Nederlander* jegens het ministerie vermindert van lieverlede.

Thans spreekt het van de *verklaring van 26 April*, over welker *gewigtigen inhoud voor* de toekomst van het vaderland met zooveel ophef werd gewaagd, als of het eene »*machine électorale*« zou zijn geweest, door het ministerie uitgedacht, alleen om daarmede op de kiezers te werken.

Het *dépit* van »*onze vrienden*« is niet onverklaarbaar. Aan de verwachtingen over eene *gedachtenwisseling*, in groenen zin, heeft ook wel wat ontbroken.

[illegible]

Desniettegenstaande zijn de heeren dezerzijds, in tactiek met het ministerie, reeds vrij homogeen.

De bisschoppelijke beweging, welke hun zoo welkom was, wordt nu reeds voorgesteld als eene »*incidentele quaestie*«.

Niet onverwacht. Het bangmakend rammelen is van dien kant meer aangewend, schoon niet altijd met zulk succès.

De Groenen verzuimen niet te vermelden, dat het vorig ministerie gevallen is »voor de ontwikkeling der anti-revolutionnaire beginselen.«

Het is waar; vooral als men het oog op Groningen wendt, heeft het leger van den Heer GROEN belangrijke aanwinsten gedaan.

De lezing van den *Nederlander* zij dan ook bij voortduring aanbevolen, vooral om de

juiste voorstelling der feiten,
helderheid van denkbeelden
en opregtheid van bedoelingen.

De *Echo Universel*, ten tweede male het adres der Tweede Kamer besprekende, drukt omtrent de verklaring van vertrouwen van den heer VAN HALL, zich dus uit:

«Het is slechts *voorzigtigheid* van het ministerie geweest, dat het zich niet in den strijd heeft gemengd en eene onzijdige houding heeft aangenomen. Ziende, dat de vertegenwoordiging generlei genegdheid had om het ministerie te volgen op den weg, dien het met onbegrijpelijke ligtvaardigheid in de Troonrede had aangewezen, moest het in stilte dien weg verlaten en zich zachtkens laten medevoeren door den toon van het adres, dat van de zijde der Kamer weinig tot verdraagzaamheid, tot verzoening, tot handhaving der vrijheden en de onafhankelijkheid der godsdienstige gezindheden, tot behoud van onze staatkundige instellingen toont.

»Maar dat het Ministerie, op het einde der beraadslagingen, die zoo duidelijk in het licht heeft gesteld, dat de Kamer terugdeinsde voor de vermetele taal van het ministerie, dit als zijnen triumf durft aanmerken en komt verklaren, dat het adres eene soort van votum van vertrouwen is, dit moeten wij ons veroorloven te bestrijden. Dat goochelspel moge behendig zijn; het is niet gebillijkt noch te billijken. De heer van Hall, die het orgaan van zijnes ambtgenooten bij deze gelegenheid is geweest, heeft zich op § 7 beroepen om dat votum van vertrouwen te kunnen vinden.

«Die paragraaf, wij deden het reeds opmerken, drukt den wensch uit, dat een wederkeerig vertrouwen tusschen de Regering en de Vertegenwoordiging zal bestaan, omdat in dat vertrouwen de kracht van onze staatsinrigting ligt. In andere

woorden, zonder eene parlementaire meerderheid, die zich rondom het gouvernement schaart, de constitutionele regeringsvorm van zijn levensbeginsel beroofd; zonder die meerderheid zal het slechts onvruchtbare en voor de welvaart en den bloei van het land noodlottige worstelingen veroorzaken. Maar dat vertrouwen is nog niet gevestigd op het oogenblik, waarop de Kamer zegt, dat naar zij wenscht, de werkzaamheden, die haar wachten daarvan het bewijs zullen leveren; en vooral wanneer zij den verklaring beschrijft, waarin zij zich houden wil: getrouwheid aan de Grondwet, verwezenlijking van de beloften die deze bevat, gelijke bescherming aan alle godsdienstige gezindheden, eerbied voor hunne vrijheid en zelfstandigheid, eendragt onder de zonen van hetzelfde vaderland. Dat vertrouwen *kan* nog niet bestaan, omdat het ministerie nog niets heeft gedaan om dit te wettigen, en omdat alles zich voor het oogenblik bepaalt tot beloften en onderhandelingen, waarmede men nog geheel onbekend is.»

In eene beschouwing, door de *Nieuwe Noordbrabander* gegeven, vinden wij o. a. de volgende zinsneden, die overeenstemmen met de opinie der meeste dagbladen, over het daar besproken onderwerp:

«Het adres van antwoord op de Troonrede, dat van de Tweede Kamer uitgegaan is, heeft wel niet diezelfde hooge staatkundige strekking, welke wij in dat der Eerste hebben ontwaard; het levert ons evenwel veel stof tot tevredenheid op. Wanneer men den zoo zeer verschillenden aard der Tweede Kamer in vergelijking met dien der Eerste in aanmerking neemt, en daarbij in het oog houdt, dat die aard medebrengt, dat de Tweede uit meerdere en verder van elkander afwijkende bestanddeelen of partijen bestaat, dan was het niet te verwachten, dat het adres der Tweede Kamer eene zoo stellige houding konde aannemen, als dat der Eerste. Eene commissie, die het zou gewaagd hebben, een zoodanig adres voor te stellen, ware voorzeker onder de meerderheid bezweken. Zeer wijs heeft zij alzoo een middenweg gekozen en een adres ontworpen, dat alle partijen bevredigde, behalve de onbevredigbare partij der *Groenianen*, en dat daarenboven geene enkele zinsnede behelsde, die aan het ministerie mishaagde.»

Buitenland.

ENGELAND.

In het Lagerhuis heeft de minister Sir J. Graham den 30 Junij aangekondigd, dat Dingsdag aanst. eene wets-voordragt zou worden aangeboden, strekkende om eene kustwacht op te rigten, welke wacht, in geval van gevaar, met de Koninklijke marine zou worden vereenigd.

— Lord J. Russell heeft in het Lagerhuis verklaard, dat het ministerie niet voornemens was, in deze zitting eene nadere voordragt tot toelating der Israëlieten in het Parlement te doen.

— De beraadslagingen over de voordragt betrekkelijk Indië zijn den 30 in het Lagerhuis voortgezet. Lord J. Russel heeft, op eene daartoe gedane vraag, geantwoord, dat bij de aanneming van de tweede lezing, geene bepaling in de wet zou worden gevoegd, die den duur van het nieuwe Charter voor een bepaalden korten tijd zou vaststellen.

Het amendement van Lord Stanley om de tweede lezing uit te stellen, is, na langdurige beraadslaging, met overgroote meerderheid verworpen; de regering heeft eene meerderheid van 182 stemmen bij deze gelegenheid erlangd.

FRANKRIJK.

De geruchten wegens de zaken in het Oosten houden de gemoederen in spanning. Men zegt, dat de admiraal de la Susse vooral daarom, door den admiraal Hamelin vervangen is, omdat hij zich door de Britsche vloot heeft laten voorkomen, om de Dardanellen te bereiken.

— De Keizer heeft groote manoeuvres in het kamp Satory bevolen.

— De *Moniteur* behelst een bevelschrift, waarbij de prijs van de 180 tabak, aan de troepen te leveren, merkelijk verminderd wordt (van 4 fr. 50 tot 1 fr. 50).

HANNOVER.

De Tweede Kamer verwerpt bij voortduring de voorslagen der regering ter herziening van de Staatsregeling. Den 29 Junij heeft zij o. a. het ontwerp afgewezen, om tot de oude wijze van verkiezing, min of meer, terug te komen. Het ministerie schijnt nog te weifelen om in dezen stand van zaken eene beslissing ten opzigte van de ontbinding der Kamer of zijne aftreding te nemen, vòòr dat de Koning uit Londen teruggekeerd zij. Men wacht Z. M. in de eerste week van Julij in zijne Staten weder. Men gelooft niet dat HD. een beroep zal doen op den Duitschen Bondsdag, om de veranderingen in de Staatsregeling door te zetten.

(Een telegraphisch berigt uit Hannover van 1 Julij houdt in, dat de zittingen der Eerste Kamer zijn verdaagd, en dat de *Tweede Kamer is ontbonden*).

SPANJE.

Volgens berigten uit Madrid zou de regering besloten hebben, de Cortes tegen de maand October bijeen te roepen. Ook zou zij den maarschalk Narvaez hebben toegestaan, naar Spanje terug te keeren.

TURKIJE.

De jongste tijdingen van de grenzen melden dat de Russen die nog meer genaderd, maar ze niet overgetrokken zijn. — Men dacht, den 28 Junij te Weenen zeker, dat het bevel om op te rukken uit Petersburg zou worden gezonden. Oostenrijk schijnt echter nog niet alle hoop te hebben opgegeven, om door zijne bemiddeling de goede verstandhouding, tusschen de geschilhebbende partijen, te herstellen. In elk geval schijnt Oostenrijk besloten te hebben, een observatie-corps aan zijne grenzen bijeen te brengen. (Men verneemt werkelijk per telegraaf, uit Weenen, van den 1 Julij, dat de veldmaarschalk Giulay naar Petersburg vertrokken is, met *eene buitengewone zending tot bemiddeling* van het Russisch- Turksche geschil.)

— Op het eiland Kandia zijn woelingen ontdekt, welke men aan Britschen invloed toeschrijft.

— Na het vertrek van den Russischen legatie-secretaris, den heer Balabine, uit Konstantinopel, zijn ook vele Russische kooplieden van daar vertrokken. Blijkens berigten uit die hoofdstad van 20 Junij zet de Porte hare krijgstoerustingen met kracht voort, maar wil zij ook niets onbeproefd laten om de zaak alsnog in der minne te vereffenen. Zij blijft bij haar voornemen om onderhandelaars naar Petersburg te zenden.

Binnenland.

'*s Gravenhage*, 2 Julij.

Z. M. heeft eervol ontslag verleend aan de heeren J. van Kempen en A. Mierop, als gezworenen van den Weipolder, gemeente Ooltgensplaat, prov. Z.-Holland.

Men verneemt, dat het onderzoek over het ontwerp van wet, regelende het toezigt op de onderscheidene kerkgenootschappen, op Dingsdag, 12 dezer, in de afdeelingen der Kamer zal aanvangen.

Uit Londen van *heden* wordt, per telegraaph, gemeld, dat de zitting van het parlement tot September zou worden verlengd.

Uit Parijs wordt van *heden* berigt, dat de *Assemblée Nationale* een schrijven uit Petersburg bevat, waaruit blijkt, dat de verwerping van het ultimatum aldaar, den 25 Junij, ontvangen is. Er was onmiddellijk bevel gegeven, dat de troepen de Pruth zouden passeren, hetgeen tusschen den 5 en 6 Julij zou geschieden.

Naar men verneemt heeft de stoomboot *de Cycloop*, aan boord 101 ton haring en zal zij denkelijk in den middag te Vlaardingen aankomen.

Men schrijft ons uit 's Hage, dat de kanselarij voor de orde van den Nederl. Leeuw zich onvermoeid bezig houdt, om de orderkruisen te eischen van de naastbestaanden van ridders, sedert vele jaren overleden, en waarvan de terugzending bij het overlijden niet heeft plaats gehad. (*N. N. B.*)

De *Staats-Courant* deelt eene vergelijkende opgave mede van de zeeschepen, waarvoor gedurende de eerste zes maanden van 1852 en 1853, voor de eerste maal Nederlandsche zeebrieven zijn uitgereikt.

Uit deze opgave blijkt dat in het eerste halfjaar 1852 zoodanige zeebrieven zijn uitgereikt aan 12 barken, 7 brikken, 14 schoeners, 14 koffen, 23 galjooten, 3 tjalken, 2 sloepen of kotters en 1 stoomboot; uitmakende te zamen 76 schepen, metende 7466 lasten.

In het eerste halfjaar 1853 binnenlandsch gebouwd 1 fregat, 15 barken, 4 brikken, 19 schoeners, 13 koffen, 22 galjooten en 9 tjalken; buitenlandsch gebouwd 1 fregat, 1 bark, 1 brik, 1 schoener, 2 koffen en 2 stoombooten, uitmakende te zamen 91 schepen, metende 10269 lasten.

Volgens een berigt van Z. M. Consul te Palermo, van 16 Mei jl., heeft de Napelsche Regering, uithoofde van een minder overvloedigen oogst, den uitvoer van peulvruchten verboden en het regt op den uitvoer der olijf-olie verhoogd. Daar de prijzen, niettegenstaande dezen maatregel waren gestegen, zoo was de invoer vrij van regten toegestaan van olie uit zaden. (*St. Ct.*)

De vergadering tot reorganisatie van het Israëlitisch kerkgenootschap heeft in de laatste dagen zeer drukke vergaderingen gehouden. Heden heeft zij hare taak geeindigd Het ontwerp-reglement is heden met eene groote meerderheid der aanwezige leden aangenomen. Men verneemt, dat het ontwerp aan Z. M. den Koning ter goedkeuring zal worden onderworpen. Men verwacht, dat de vergadering later, zoo de goedkeuring mogt volgen, weder bijeenkomen zal, om de uitvoering van het vastgesteld Reglement te regelen.

De Commissie van beheer over de tentoonstelling van schilderijen enz. te 's Gravenhage, heeft bekend gemaakt, dat de tentoonstelling zal verlengd worden tot en met den 10 Julij aanstaande, en dagelijks, op de gewone uren, als ook des Zondags, van 12 tot 4 ure, voor een ieder, tegen betaling van het gewone entrée-geld, zal geopend zijn; en voorts, dat de deelneming in de verloting van schilderijen enz., alsmede tot en met den 8 Julij zal opengesteld blijven. De loten zijn verkrijgbaar in het locaal der Tentoonstelling, bij de Heeren Commissarissen en bij den Heer notaris Van de Watering, op den Fluweelen Burgwal, alhier.

De Twentsche Vereeniging tot veredeling van het paardenras, zal op 18 Julij e.k., in de nabijheid van de stad Enschedé, volgens een daarvan opgemaakt programma, de gewone jaarlijksche wedloopen en keuringen doen houden.

Gisteren zijn aan de hoogeschool te Leyden gepromoveerd: tot doctoren in de medicijnen, de heeren L. J. Sanders van Loo, van Amsterdam, na verdediging eener diss. med. in aug. continens: *Observationem vitii cordis organici* en B. L. van Thienen van Amsterdam, na verdediging eener diss. med. inaug. sistens: *Quaedam de Magnetismo qui Vocatur Animali.*

De heeren J. J. van Limburg Brouwer, C. Mogge Pous, F. Beijerinck, H. D. Canne en C. F. le Clercq, die hunne studien volbragt hebben, voorgeschreven aan hen, die eene plaatsing begeeren als ambtenaar der 2e klasse in Oost-Indië, hebben, na volbragt eindexamen, op 28 en 29 Junij gehouden, het diploma van ambtenaar der 2e klasse in Nederl. Indië ontvangen. De heeren C. C. Buyskes, J. J. Roelants, R. C. Spengler, C. Craan Storek en C. Wagtho hebben mede een voldoend examen als civiel ingenieur afgelegd.

Den 30 Junij jl. was de staat der Nederl. Bank als volgt: omloopende bankbiljetten *f* 77,131,170. Saldo's van Rekeningen-courant *f* 31,539,063.79½. Munt- en muntmateriaal *f* 100,885,395.28.

De gemeenteraad van Sloten, heeft den 28 Mei jl. besloten, dat er jaarlijks, en wel op den derden Dingsdag der maand Augustus, binnen die gemeente eene paardenmarkt zal gehouden worden.

Gisteren heeft de gemeenteraad te Gouda benoemd tot lector in de wis- en natuurkunde aan het stedelijk gymnasium aldaar, Dr. C. P. Burger, thans lector in die vakken aan het instituut van Kinsbergen te Elburg; tot lector in de nederlandsche taal- en letterkunde en historie, Mr. A. J. Vitringa, te Leijden en tot leeraar in de hoogduitsche taal, Mr. R. Bruck, te Geertruidenberg.

Te Veendam zal eene zeevaartkundige school worden opgerigt, die den naam van *Minerva* zal dragen.

De Staatsraad, Jhr. Mr. J. A. ridder van der Heim van Duivendijke, heeft gisteren, bij de aanvaarding zijner betrekking van Commissaris des Konings in de provincie Zuid-Holland, aan de gemeente-besturen de volgende circulaire gerigt:

»Op het herhaald verzoek van den Heer Mr. E. J. A. graaf van Bylandt, heeft onze geëerbiedigde Koning zijn hooggeboren, bij besluit van den 18 Junij jl., no. 32, een eervol ontslag verleend als Hoogstdezelfs Commissaris in de provincie Zuidholland, met dankbetuiging voor de door hem als zoodanig bewezene diensten, en mij tot zijnen opvolger benoemd, om met den dag van heden in functie te treden.

»Zoo zie ik mij door 's Konings vereerende keuze andermaal in eene betrekking geplaatst, die ik bij den uitgang van het jaar 1848, tot hoogere functien geroepen, met opregt leedwezen verliet, daar ik de welwillende medewerking en krachtige ondersteuning, welke ik gedurende mijn bijna 4jarig bestuur van vele zijden had ondervonden en mij vooral door de plaatselijke besturen was verleend, mij nog meer dan vroeger aan de provincie Zuidholland hadden gehecht, mij eene warme belangstelling, in alles wat haren voorspoed en bloei betreft, had ingeboezemd en mij den wensch deed koesteren, dat ik, bij toenemende kennis van hare verschillende uiteenloopende belangen, in de gelegenheid mogt gesteld blijven, om mij geheel aan de bevordering daarvan toe te wijden.

»Die belangstelling is, nadat ik heb opgehouden aan het hoofd van het gewestelijk bestuur te staan, niet verminderd; want een gevoel van erkentelijkheid voor de trouwe hulp en ik mag er bijvoegen het vertrouwen, hetwelk mij van de plaatselijke besturen, van de autoriteiten en van vele ingezetenen was te beurt gevallen, deden mij ook na mijn vertrek aandacht, op alles wat die provincie betreft, gevestigd houden.

„Den wijden omvang en het hooge gewigt der mij door 's Konings vereerend vertrouwen opgedragene roeping bij ondervinding kennende, ware ik welligt door het besef der groote verantwoordelijkheid, welke ik op mij stond te nemen, afgeschrikt, eenen zooveel omvattenden werkkring, na eenige jaren als ambteloosburger te hebben geleefd, te aanvaarden; andere beweegredenen hadden mij welligt termen kunnen doen vinden, om mij daaraan te onttrekken, maar het was voor ons geliefd Zuidholland, waaraan ik door de aangename herinnering aan mijn vroeger bestuur mij zoo naauw verbonden gevoelde, dat ik geroepen werd, andermaal werkzaam te zijn, en mijn besluit was zonder aarzeling genomen, ik kon, ik mogt, ik wilde mijne medewerking niet weigeren, daar zij in 's Konings raad geoordeeld was tot het welzijn van den staat en meer bijzonder van deze provincie bevorderlijk te kunnen zijn.

„Zoo aanvaarde ik dan nu onder biddend opzien naar de hulp, die van Boven is, die mij vroeger sterkte en waaraan ik erken verschuldigd te zijn, zoo ik vroeger iets voor het welzijn dezer aanzienlijke provincie heb mogen helpen tot stand brengen, de betrekking van Commissaris des Konings in de provincie Zuidholland, doch zal ik daarin naar den wensch van mijn hart aan het hooggeschatte vertrouwen van den Koning kunnen beantwoorden, en in de hand der Voorzienigheid een middel zijn tot vermeerdering van hare welvaart en bloei, van het geluk harer ingezetenen, dan kan ik de krachtige ondersteuning van allen, die eenig deel aan het bestuur binnen haren omtrek hebben, niet missen, en is mij vooral uwe hulp, uwe dagelijksch medewerking onontbeerlijk. Dringend en met vertrouwen roep ik die thans weder in; van velen uwer, die vroeger deel maakten van de gemeentebesturen, heb ik ze toen reeds ondervonden en op prijs gesteld, van U allen verwacht ik ze, want wij streven immers in de aan ons opgedragene betrekkingen, hetzij die van grooteren of minderen omvang zijn naar één doel, de vermeerdering van het welzijn van deze provincie, waarbij dat van het lieve Vaderland zoo naauw betrokken is, door de bevordering van de belangen van elk onderdeel, van elke daarin gevestigde instelling en bestaande nuttige onderneming, van alles, wat het geluk, de welvaart, de tevredenheid harer ingezetenen, hunne dankbaarheid bij het genot van zegen en voorspoed kan bestendigen en doen toenemen. Waar dit het doel van allen is, zal eendragtige zamenwerking gewis niet ontbreken, want allen weten, dat, wat ieder op zich zelve niet vermag, door vereenigde krachten mogelijk wordt. Onder de leus *Eendragt maakt magt* hebben onze vaderen de bewondering der beschaafde wereld tot zich getrokken, den roem en de welvaart des Vaderlands [illegible], de krachtige waarheid dier spreuk staat levendig in het hart van elken weldenkenden Nederlander gegrift; zij zal ook bij u strekken om mij in mijne pogingen tot het bereiken van ons gemeenschappelijk doel uwe medewerking niet te onthouden; zij heeft mij vroeger niet ontbroken, gij hebt ze aan mijnen geachten ambtsvoorganger verleend, het zoude eene onverdiende miskenning voor u zijn, indien ik ze ook nu voor mij niet vertrouwend van U allen verwachtte, en op grond daarvan de hoop voedde, dat onder Gods zegen, onze gezamentlijke bemoeijingen heilrijke vruchten voor het gewest onzer inwoning zullen voortbrengen."

Wij vernemen, uit *de Wekker*, dat de openbare onderwijzer A. R. Quakkelaar te Goudswaard, gezegd Korendijk bij Dordrecht, van zijnen post ontzet is. Dit is het gevolg van openlijk verzet tegen het provinciaal schoolreglement, in het aanhouden eener winkelnering, en nalatigheid in zijne beroepsbezigheden. Van zedeloosheid is geene de minste kwestie, zoodat zijne acte van algemeene toelating waarschijnlijk niet ingetrokken zal worden. Wij maken van deze zaak melding, omdat het een der weinige voorbeelden van dien aard is, welke er immer in ons vaderland hebben plaats gehad, en opdat anderen zich daaraan spiegelen; want er zijn meer onderwijzers, die tegen de wet en zonder goedkeuring, andere beroepsbezigheden uitoefenen. Wanneer het geschiedt om het somtijds zeer bekrompene bestaan te verbeteren, en men overigens de pligten, aan het beroep verbonden, naar genoegen waarneemt, dan treedt de zaak in een verschoonbaar licht, en dan wordt het gewoonlijk door de vingers gezien. Maar de laagte, waartoe het onderwijs te Korendijk gezonken was, maakte alle verschooning onmogelijk. (*H.*)

Het model in pleister van het standbeeld van Lourens Janszoon Koster is den 24 Junij ll. van Amsterdam naar 's Hage vervoerd, om daar in de werkplaats der Heeren Enthoven in metaal te worden gegoten.

Volgens berigt uit Berlijn van gisteren zijn HH. KK. HH. Prins en Prinses Frederik der Nederlanden van Berlijn naar Zweden vertrokken.

NEDERLANDSCHE KOLONIEN.

Per Overland-mail.

Batavia, 11 Mei 1853.

Aan Europesche ingezetenen, die, volgens de algemeene bepalingen omtrent het vast verblijf in Nederlandsch-Indie, in de binnenlanden van Java mogen verblijven, zal, op hun verzoek, door den resident der Preanger regentschappen worden toegestaan de inwoning, tot wederopzeggens toe, op de drie hoofdplaatsen dier residentie: Tjandjoer, Bandong en Soemadang.

— Men verneemt van Kedirie, den 16den April, dat onlangs in het district Gotean, regentschap Berbek, eene soort van cholerine is uitgebroken, die 149 menschen heeft aangetast, waarvan slechts 45 hersteld zijn. De ziekte heeft hevig, maar gelukkig niet lang gewoed.

— In de Welkomst Baai, nabij het eiland Oemang (Soemoer) is verongelukt de Engelsche schoener Swallow, komende van Singapore en bestemd naar Port Philip; de gezaghebber, genaamd Fordyce benevens de eigenaar van het vaartuig John Reilly, en vijf man van de equipage, zijn allen bij dit ongeluk omgekomen.

— Sedert Sept. 1849 was het voornemen opgevat, om de bevolking van de residentie Soerabaya te ontheffen van de heerendiensten, vereischt tot het leveren van houtskolen voor 's lands constructiewinkel ter hoofdplaats aldaar. Gebrek aan andere kolen, tot dit einde geschikt, vertraagde echter de uitvoering. Dezer dagen is daaraan gevolg gegeven.

— Uit een vergelijkende opgave der vastgestelde amfioenkitten op Java en Madura (de Preanger Regentschappen daaronder niet begrepen), blijkt dat in de laatste jaren eene trapsgewijze vermindering van het aantal dier kitten heeft plaats gehad. In 1843 en 1849 bedroeg het getal respectivelijk 2801 en 2810. In 1851 was het verminderd tot op 2664 en in 1852 tot op 2407; het bepaald zich voor het loopende jaar tot 2360 kitten. In den tijd van *vijf* jaren zijn er dus niet minder dan 441 kitten gesloten.

— Ten gevolge der vroeger medegedeelde berigten betrekkelijk de aardbevingen op Banda, wordt van daar, onder dagteekening van 25 Maart, gemeld, dat die thans genoegzaam geheel hebben opgehouden. Nu en dan heeft men nog wel eenige zeer ligte schuddingen ontwaard, namelijk op 19 Feb., op 5, 11, 14 en 23 Maart, doch het waren slechts onbeduidende trillingen, die geene vrees nog ongerustheid meer verwekten.

— Ten gevolge van zware afwatering van den berg Slamet (afd. Pamalang) op 24 April jl. is de Rivier Goenting, welke door het district stroomde, door ontwortelde boomen en struiken verstopt geraakt en bij het gehucht Wanasarie buiten hare oevers getreden. Van hier stortte de watervloed ter hoogte van ruim 6 voet boven den beganen grond langs een sterk afhellend terrein over de rijstvelden van de dessa Sima en over de plaats, waar de koffijdrooglootsen zijn opgerigt en baande zich eindelijk, na groote verwoestingen te hebben aangerigt, eenen uitweg in de rivier Tjomal, district Mandi Radja. Bij dit onheil zijn 132 menschen omgekomen en eenige paarden, karbouwen en ander vee weggespoeld en verdronken, terwijl daarbij nog vernield zijn 20 huizen, 4830 koffijboomen, 10 drooglootsen met 55 pikols koffij en het gewas van 16 bouws rijstland, hetwelk bijna gereed voor inoogsting was. Wijders zijn door den stortvloed 5 bruggen en verscheidene dammen vernield en de waterleiding Modjogong verstopt [illegible] Tjomal 16 lijken opgevischt.

Door den Gouverneur-Generaal van Nederl. Indie zijn de volgende beschikkingen genomen.

Civiel Departement.

Beroemd: Tot inspect. van financien E. C. C. Boutmy; tot pred. bij de Prot. Gem. te Passaroeang P. L. de Gaay Fortman; tot control. 3e kl. bij de landel. ink. en kult. W. H. Wijnmalen; tot onder-komm. bij de recherche te Pamanoekan (Krawang), tevens belast met den verkoop van zout aldaar J. B. Thörig; tot onder-komm. 1ste kl. voor de Ambulante recherche te Batavia J. W. A. Abbink; tot onder-komm. der recherche 2e kl. te Batavia W. C. Klesman; bij het binnenland. bestuur der Westkust van Sumatra: tot control. 1ste kl. K. F. Styman, tot control. 2de kl. H. J. J. Gout; tot control. 3de kl. de amten. der 1ste kl. Mr. W. A. Henny.

Ingetrokken: De benoeming van A. M. Bousquet tot resid. van Banda; met vergunning aan denzelven, de betrekking van assist.-res. van Buitenzorg te blijven bekleeden.

Ontslagen op zijn verzoek, wegens vertrek, eervol, als lid in den raad van justitie te Amboina, C. Bosscher; op zijn verzoek uit 's lands dienst, onder toekenning van pensioen, de gewezen zoutverk. pakhuism. te Soerabaya C. F. Schmidgall.

Militair Departement.

Benoemd: Tot adjud. in de 1ste mil. afd. op Java de 2de luit. A. F. de Vassy; tot lid der dir. van het mil. wed.- en weezen fonds, de maj. der inf. H. A. J. G. van Hamel; tot lid in den Raad van verdediging van Ned. Indie, de maj. der genie W. A. J. von Kappnendorff.

Verleend een tweejarig verlof naar Nederland: Aan den kapt. der inf. J. Schneider.

VERTROKKEN PASSAGIERS NAAR NEDERLAND.

Per *Louisa Prinses der Nederlanden*: de gep luit.-kol. der inf. H. F. D. Odijk en echtg.; de kap.-luit. ter zee F. V. O. Engelbert v. Bevervoorde.

Per *Plancius*: de jonge Heer Pieck.

Correspondentie.

Het artikel over de reis van den heer Lightenvelt, naar Rome, is voor plaatsing niet geschikt.

Advertentiën.

Door JOH. NOMAN en ZOON te Zalt-Bommel, is uitgegeven:

DE INDISCHE STAATSBLADEN,

van 1816—1845 met uitvoerig register, in een deel, klein folio, geb. in keurig lederen band. f 26.00.
Idem de jaarg. van 1846—1852, per jaarg. „ 1.50.

TIJDSCHRIFT

VOOR DE

REGISTRATIE, HET NOTARISAMBT, HYPOTHEEKWEZEN

EN DE REGTEN VAN

ZEGEL, GRIFFIE EN SUCCESSIE,

G. 8. No. 1 en 2 van den zevenden jaargang. De complete jaargang kost slechts f 4.80. Van de zes uitgegeven jaargangen zijn nog slechts ENKELE COMPLETE Ex. voorhanden.

HET TIJDSCHRIFT

VOOR

NEDERLANDSCH INDIË,

DOOR

Dr. W. R. VAN HOEVELL.

15 Jaargang voor 1853.

Maandelijks verschijnt hiervan eene aflevering in rojaal formaat met plaat. De jaargang met platen, kaarten en portretten. f 12.00.

HET PORTRET VAN

Leopold-Louis-Philippe-Marie-Victor,

HERTOG VAN BRABANT,

Komt voor in No. 6 der

MAANDELIJKSCHE KRONIJK.

GESCHIEDENIS VAN DEN DAG.

Geregeld ziet de MAANDELIJKSCHE KRONIJK op den 20sten van elke maand, met een Portret het licht. Niet dan per Jaargang wordt dit werk afgeleverd, zoodat geene afzonderlijke nommers verkrijgbaar zijn. — De aflevering met een fraai portret kost slechts

DERTIG CENTEN.

Geen maandwerk in Nederland is zóó goedkoop, en dat de lezers van alle standen zóó op de hoogte houdt van al wat er dagelijks voorvalt, als deze KRONIJK.

Prijs-Courant der Effecten.

AMSTERDAM, 2 Julij 1853.

Nederland.	Pct.		Rusland.	Pct.	
Ned. W. Schuld.	2 1/2	63 1/16 1/8 1/8	Hope 1798/1816	5	109 1/8
Dito Certificat.	3	76 3/4 5/16	Dito 1828/1829	5	108
Dito dito	4	94 1/8	Cert. 1831/1838	5	98
[illegible]		[illegible]	Dito dito	4 1/2	100
Hand.-Maats.	4 1/2	130	Dito Hope	4	9
Belgie.			Dito *Stieglitz*	4	92 1/16
Certificaten	2 1/2	52 1/8	Dito dito 5e Ser.	4	9
Do *Rothschild*	2 1/2	5	Inschr. Assig.	6	
Frankrijk.			Certific. dito	6	7
Obligatien	3	7			
Spanje.			**Polen.**		
Nieuwe	1	22 5/8 3/4 5/8	Obligatien	4	86 1/8
Dito Buitenl.	3	48 1/8	**Oostenrijk.**		
Do Binnenl. e/m.	3	42 5/8			
Bew. Sp. Com.		6	Metalliek	5	81 1/2 11/16
Amort. Schuld.			Dito bet. Amst.	5	94 3/4 1/2 5/8
Portugal.			Dito letter B.	5	94 1/4 1/2 3/8
Londen	5	88 3/4 N89 1/2 P	Dito 1847	2 1/2	42 13/16
Dito dito	4	36 1/4 36 1/8 5/8	Dito 1851/1852	2 1/2	42 1/16

Ned., Haarlemm. 5. 1. Aand. Rijn-Spoorw. 4½. 1. dito Holl. Spoorweg 8. Weldadigheid. 4. 8. Rusl., Cert. te Hamb. 5. 1. Polen Loten fl. 600. f 1. Dito Loten fl. 250. f 1. Oostenrijk Ween. B. 5 pCt. 8. Dito. 4. 7. Napels, Cert. bij L en B. 5. 9. Sard., bij Hambro. 5. 9. Denem., dito. 5. 1. Braz. bij Roths. p. s. 500 5 pc. 8; Louisiana, bij Hope en C. 5 pc. 1; Mexic. te Londen 3 pc. 27⅛; Dito Onb. 27 1/16; Gren. te Lond. p. s. 100 2½ pc. 2; Onbepaald 2; Uitgest. 1; Venez. 3½ pc. 3; Uitgest. 1 pc. 1; Peru 4½ pc. 8.

Handel en variatie waren heden [illegible] en de stemming algemeen iets flaauwer. Handelmaatschappij is echter 1 pct. hooger gedaan.

LONDEN, Vrijdag, 1 Julij. Consols 98¼; Mexico 27⅝; 1 p. Ct. Spanje 22⅞, Komité-Bew. 6; wissel op Amsterdam f 11.90. Overigens geene verandering.

Voor de Mexikaansche fondsen heeft de mail 9000 dollars medegebragt.

PARIJS, Vrijdag 1 Julij. Fransche 3 pct. 75.20; dito 4½ pct. 100.75; Spanje 1 pct. 21¾ ex div.; dito Binnenl. 3 pct. 41¼ ex div.; Russ. 4½ pct. 98 ex div.; Oostenr. 5 pct. 86¼.

De Fransche 3 pcts. zijn heden ruim 1 pct. en 4½ pcts. 30 cs. gedaald. Spaansche 1 pct. waren ⅜ en 3 pcts. ¼ lager. Oostenr. onveranderd.

MADRID, Dingsdag, 28 Junij. 3 pCts. 44⅛; 1 pCts. 23⅞.

WEENEN, Vrijdag 1 Julij Metalliek 1852 5 pCt. 94; Dito La. B 5 pCt. 106¼; Bank-Act. f 1410 ex div. — Wissel; Londen f 10.46; Parijs 129¼; Zilver 9½.

Fondsen vast. Wissels iets lager. Specie onveranderd.

Bij JOH. NOMAN en ZOON, te 's Gravenhage.